

KUNGL. VITTERHETS
HISTORIE OCH
ANTI KVITETS AKADEMIEN

ÅRSBOK 2025

STOCKHOLM 2025

THE ROYAL SWEDISH ACADEMY OF LETTERS,
HISTORY AND ANTIQUITIES

ACADÉMIE ROYALE SUÉDOISE DES
BELLES-LETTRES, DE L'HISTOIRE
ET DES ANTIQUITÉS

KGL. SCHWEDISCHE AKADEMIE FÜR LITERATUR,
GESCHICHTE UND ALTERTÜMER

© De enskilda författarna och KVHAA, Stockholm 2025

Grafisk formgivning: Lars Paulsrud

vittherhetsakademien.se

ISBN 978-91-88763-68-6, ISSN 0083-6796

Italgraf Media, 2025

INNEHÅLL

- 7 Preses hälsningstal
- 11 År 2025 tilldelade medaljer och priser

MINNESORD

- 19 Gunnar Eriksson
- 25 Jan Svartvik

FÖREDRAG

- 37 Hans Kronning: *Om villkorskonstruktioner*
- 55 Frederick Whitling: *Kungen som grävde. Gustaf VI Adolf som arkeolog och kulturmecenat*
- 69 Gunnar Bjursell: *Den kulturella hjärnan*
- 85 Heikki Pihlajamäki: *Kolonialismen och den europeiska rättens första globalisering 1500–1800*
- 97 Gunnel Cederlöf: *Migrationsströmmar, kapital och tillfälligheter. Indien och Skandinavien under den industriella vändningen*
- 121 Anna Larsdotter: *Rettigska samlingarna*
- 143 Jenny Andersson: *Marknadsrevolution uppifrån och nerifrån*

- 157 Susanne Thedéen: *Framtiden och forskningen. Aktuella frågor på Riksantikvarieämbetet*
- 169 Mohammad Fazlhashemi: *Hoten mot den akademiska friheten*
- 179 Torun Lindholm Öjmyr: *Hur kan vi motverka kunskapsresistens?*

ÅRSBERÄTTELSE, FÖRTECKNINGAR ÖVER LEDAMÖTER,
AKADEMIFORSKARE OCH PERSONAL

- 193 Ständige sekreterarens årsberättelse
- 199 Vitterhetsakademiens kulturfastigheter
- 211 Årsberättelser från vissa forskningsföretag m.m.
- 223 Publikationer utgivna 21.3.2024–20.3.2025
- 225 Alfabetisk förteckning över Akademiens ledamöter
- 242 Akademiens ledamöter i invalsordning
- 245 Ledamöternas fördelning på klasser
- 247 Avlidna ledamöter 21.3.2024–20.3.2025
- 248 Akademiens utskott och nämnder
- 254 Vitterhetsakademiens akademiforskare
- 255 Akademiens personal

TORUN LINDHOLM ÖJMYR

Hur kan vi motverka kunskapsresistens?

VI LEVER I EN TID SOM bågñar av information, där kunskap baserad på förnuft och systematisk observation aldrig varit mer tillgänglig för var och en att ta del av. Man kunde rimligtvis förvänta sig att uppfattningar baserade på falska rykten eller rädslor därmed skulle vara en del av en svunnen era och inte längre på något avgörande sätt påverkar människors beteenden och beslut. Vi vet dock alla vid det här laget att människor i det moderna samhället förvånansvärt ofta fortfarande tror saker som helt enkelt inte är sanna. *Kunskapsresistens* kan definieras som tendens att inte acceptera tillgänglig empirisk evidens. Empiriska bevis kan komma i många former, men det centrala är att empirin avser hur något faktiskt är.

En mycket oroande iakttagelse är att föreställningar som strider mot vetenskaplig evidens tycks ha ökat snarare än minskat under de senaste åren.¹ Den vetenskapligt baserade förklaringen till klimatförändringar, människans utsläpp av koldioxid, har blivit alltmer kontroversiell i USA.² Stora delar av befolkningen i Europa och USA tror att vaccination är hälsofarligt och orsakar sjukdom som autism.³ De här felaktiga och ogrundade uppfattningarna får långtgående negativa konsekvenser, till exempel den ökning vi ser av allvarliga infektionssjukdomar och nedmonteringen av åtgärder mot klimatets uppvärmning.⁴ I ett längre per-

spektiv är kunskapsresistens ett hot mot demokratin. Om vi ska kunna påverka samhället så att det utvecklas på det sätt vi vill, måste vi ha relevanta fakta. Om människans koldioxidutsläpp ligger bakom de klimatförändringar vi ser i dag, men vi övertalas att tro att det är ett påhitt, så hindrar det oss från att påverka politiken i enlighet med våra önsknings. En av de mest angelägna frågorna för världen just nu är därför dels att förstå varför så många människor väljer att inte lita på vetenskap och förnuft, dels hur denna trend kan motverkas.

En uppenbar fråga är varför människor, i denna tid av informationsöverflöd, tror på sådant som inte är sant och samtidigt vägrar att tro på det som faktiskt är sant. Det självklara, intuitiva svaret är ofta att människors felaktiga uppfattningar främst beror på bristande kunskap. Alltså, om vi säkerställer att människor får ta del av vetenskapligt baserad kunskap på ett tydligt och lättsmält sätt, kommer de att ändra sina uppfattningar och utveckla en mer objektivt korrekt världsbild. Den här uppfattningen går i linje med en traditionell syn på mänskligt tänkande som övervägande rationellt.⁵ Grundtanken är här att människor baserar sina uppfattningar, beteenden och beslut på förnuft och noggranna överväganden, och att man gör sitt bästa för att få en så korrekt förståelse som möjligt av hur världen ser ut.

Även om det inte råder något tvivel om att människor är kapabla till rationellt tänkande, har forskning tydligt visat att vi vanligtvis inte baserar våra uppfattningar på ett systematiskt vägande av evidens och fakta. Forskning visar snarare tydligt att våra uppfattningar och övertygelser om världen är starkt påverkade av våra tidigare uppfattningar, känslor och våra motiv att se världen på ett sätt snarare än ett annat. Vi tar selektivt till oss information som stämmer med våra tidigare uppfattningar,⁶ tolkar neutral information eller sådant som går rakt emot våra egna attityder på ett sätt som bekräftar vår egen uppfattning,⁷ och förvränger eller minns objektiva fakta selektivt så att de i slutändan till synes ger stöd åt våra egna uppfattningar.⁸ Utgångspunkten är alltså att våra uppfattningar om hur världen ser ut vanligtvis *inte* baseras på ett rationellt

vägande av bevis och data. Det är förstås viktigt att här understryka att tendensen att tolka ny information mot bakgrund av tidigare erfarenhet i sig inte är irrationell. Även paradigmatiskt rationell uppdatering av kunskap enligt Bayesiansk modell innebär att ny information vägs mot bakgrund av existerande kunskap. Men att oavsett massiv vetenskaplig evidens fortsätta att avvisa objektiva fakta är irrationellt och kan, som vi sett, få ödesdigra konsekvenser för människors hälsa och jordens klimat.

De här inbyggda tendenserna i vårt sätt att bearbeta information kan kapas av politiska aktörer och leda oss till uppfattningar som inte har någon grund i verkligheten. En given fråga i den situation vi befinner oss i är vad som kan göras för att minska kunskapsresistens. Det är nog tyvärr så att det inte finns något bra övergripande svar på hur vi kan vända kriget mot fakta. Men är det alls möjligt att få människor att bli bättre på att granska information och att undvika resonemang som leder till felaktiga slutsatser? Under senare år har det gjorts en hel del försök att reda ut detta, och jag har själv varit involverad i ett projekt där vi undersökt hur man kan motverka kunskapsresistens. Det kan upplevas som droppar i en ocean av faktaresistens, men likväl kommer jag i det följande redovisa några resultat från både andras och egen forskning.

Samtliga studier som jag tar upp här utgår från motiverat tänkande som baseras på människors ideologiska eller partipolitiska orientering. Anledningen är att motiverat tänkande visats allra tydligast i det sammanhanget. Evidensen för att människor tolkar information just utefter partipolitiska linjer är enkelt uttryckt överväldigande.⁹

Inramning

Flera studier har undersökt om sättet på vilket ett förslag kring en politiskt färgad fråga presenteras, eller *ramas in*, kan påverka människors benägenhet att acceptera fakta. Tanken med metoden är att fakta kring ett problem ibland ifrågasätts, inte för att faktumet i sig upplevs som ett hot mot en individs världsbild, utan för att den lösning som föreslagits för att åtgärda problemet inte är förenlig med individens grundläggande

värderingar. Ett sätt att motverka kunskapsresistens kan då vara att föreslå alternativa lösningar som är förenliga med en individs världsbild. Snarare än att direkt försöka bekämpa en attityd som bygger på kärnvärden och ideologier, är tanken här att följa dessa värderingar och använda dem för att åstadkomma förändring.

I USA är republikaner ofta mer skeptiska till forskning som visar på klimatförändringar orsakade av människor än vad demokrater är. Denna skepsis har ibland tillskrivits olika personlighetsdrag hos konservativa, som högre känslighet för negativ information eller en större benägenhet till motiverat tänkande. En alternativ förklaring till republikaners ovilja att acceptera klimatforskning skulle dock kunna vara att det är förslagen som förs fram på hur krisen ska lösas som inte är förenliga med republikansk ideologi. De lösningar på klimatförändringarna som lagts fram har ofta varit olika former av statliga regleringar, som direkt utmanar republikanska kärnvärden kring fri marknad och begränsad statlig inblandning.

Med utgångspunkt i denna alternativa förklaring till konservativas klimatskepsis undersökte forskarna Troy Campbell och Aaron Kay om den politiska polariseringen kring klimatförändringar kan reduceras genom att alternativa förslag på klimatlösningar läggs fram.¹⁰ I studien lät man först demokratiska och republikanska deltagare ta del av statistik kring klimatförändringar, för att sedan läsa en text om ett av två förslag till politiska lösningar på klimatkrisen. En grupp deltagare tog del av ett förslag som innebar hård statlig reglering av utsläpp för att motverka krisen, ett förslag som direkt strider mot republikaners kärnvärden. En andra grupp deltagare tog del av ett förslag till lösning som betonade hur USA kunde dra ekonomisk nytta av grön teknologi, vilket är kompatibelt med både republikansk och demokratisk ideologi. Resultaten visade att både demokrater och republikaner hade en större tilltro till klimatforskning efter att de läst förslaget som betonade hur landet kunde tjäna på grön teknologi på en fri marknad, jämfört med dem som läst texten om hård statlig reglering som lösning. Ökningen av tilltro till klimatforskningen hos deltagare som presenterats lösningen som betonade den

fria marknaden var dock avsevärt större för republikanska jämfört med demokratiska deltagare.

Social inläring

Vetenskapliga rön förmedlas många gånger genom människors sociala nätverk, både i direkta möten och på sociala medier. I nätverken förmedlas ofta inte bara de vetenskapliga rönen i sig utan också hur dessa ska tolkas. En global trend tycks vara att människor med skilda politiska värderingar i allt högre grad diskuterar ämnen som klimatförändringar inom politiskt homogena ”ekokammare”, där individens tendens till partiska tolkningar förstärks genom interaktioner mellan likasinnade. Mot denna bakgrund undersökte Douglas Guilbeault, Joshua Becker och Damon Centola om det går att reducera politiskt partiska tolkningar av klimattrender om människor deltar i ett socialt nätverk med personer som har olika politiska uppfattningar och därmed olika uppfattningar om klimatförändring.¹¹

I studien fördelades de konservativa och liberala deltagarna på sociala nätverk i digital form, fem personer i varje. Deras uppgift var att göra en uppskattning av en trend kopplad till klimatförändring, den minskande mängden arktisk is mellan 1980 och 2012. Den långsiktiga trenden som visades i ett diagram var en klar minskning av isen, men trenden från de två senaste observationerna visade en kortsiktig ökning av isen. Deltagarnas uppgift var att förutsäga mängden is år 2025. I en första runda gjorde alla deltagare en egen oberoende bedömning av isen. I ett ytterligare försök att förutsäga ismängden varierades omständigheterna för olika grupper. I en neutral betingelse fick deltagarna information om de andra deltagarnas genomsnittliga bedömning utan någon information om vilka politiska preferenser övriga hade. Deltagare i en andra grupp fick se de övrigas genomsnittliga bedömning tillsammans med deras namn och partipolitiska preferenser.

Resultatet visade att konservativa deltagare gjorde sämre förutsägelser än liberaler i den första oberoende bedömningen; de överskattade

ismängden. Resultatet var förväntat givet den skepsis som konservativa ofta visar kring klimatförändringar. Både liberaler och konservativa gjorde bättre förutsägelser om isen när de fick feedback från andra deltagare i nätverket i den andra rundan. Men den enda betingelse där polariseringen försvann helt, och där konservativa gjorde lika bra uppskattningar som liberala, var den där deltagarna tog del av andras bedömningar utan någon påminnelse om deras partitillhörighet. Social inlärning, i den här studien information om andras bedömningar om klimatförändring, verkar alltså kunna förbättra individers bedömningar och till och med helt eliminera partibaserad polarisering. Men så snart man påminns om sin egen och andras partitillhörighet reduceras den sociala inlärningen och polariseringen kvarstår.

Minskad komplexitet i vetenskapliga data

Människors tendens till partiska tolkningar av information är som framgått väl belagd. Men vi drar inte alltid de slutsatser vi vill i en given situation oavsett hur fakta ser ut. Vår förmåga att korrekt förstå världen genom observation är det som gör att vi kan hantera tillvaron, i extremfallet överleva. Vår motivation att se världen på ett sätt som bekräftar det vi tror utmanas av en motivation att förstå fakta korrekt.

Tillsammans med kollegor genomförde jag en studie där vi undersökte om motiverat tänkande kan reduceras genom att man minskar komplexiteten i fakta som presenteras.¹² I studien varierade vi en etablerad metod för att studera tolkningar av fiktiv numerisk information. Metoden innebär att deltagare tar del av en tabell med fyra fält ordnade i två rader och två kolumner. I en neutral version handlar siffrorna i tabellen om sambandet mellan en ny hudkräm och förekomst av hudproblem. Den översta raden anger utfallet för dem som använt hudkrämen. Den första kolumnen på den här raden anger hur många av dem som använt hudkrämen som fått mindre hudproblem, och i nästa kolumn på samma rad anges hur många som fått större problem. I den undre raden visas utfallet för dem som inte använt hudkrämen. På samma sätt som i raden

ovan anges här i den första kolumnen hur många som blivit bättre och i den andra kolumnen hur många som fått större hudproblem. Deltagarens uppgift är att avgöra om de som har använt hudkrämen generellt har mer eller mindre hudproblem än de som inte använt krämen.

Det kanske låter enkelt, man bara jämför hur många som blivit bättre respektive sämre av dem som använt och dem som inte använt krämen. Kruxet är dock att det är olika många som har och som inte har använt krämen. För att dra en korrekt slutsats måste man därför räkna ut hur stor andel i varje grupp som blivit bättre respektive sämre och sedan jämföra andelarna. Det är alltså ett ganska komplicerat numeriskt problem som kräver flera steg av beräkningar, och i den forskning som använt paradigmat ligger prestationen på slupnivå.

I den här metoden har man förutom det neutrala problemet också alltid en version där problemet handlar om en politiskt polariserad fråga. I vår studie handlade det polariserade problemet om sambandet mellan regler för inrättandet av muslimska bönerum i europeiska städer och stödet för islamisk extremism i städerna. På samma sätt som i det neutrala scenariet presenteras här en tabell med två rader och två kolumner. Den övre raden visar utfallet för städer med generösa regler för muslimska bönerum och den nedre raden utfallet för städer med strikta regler. Den första kolumnen i båda raderna visar antalet städer där extremismen minskat och den andra kolumnen städer där extremismen ökat. Uppgiften är här att avgöra om generösa regler för muslimska bönerum minskar eller ökar stöd för extremism.

Siffrorna i det neutrala och det politiskt polariserade problemet är identiska. Båda fallen finns även i en version där hudkräm/generösa regler minskar hudproblem/extremism och en version där sambandet är det motsatta.

Vi har i flera studier tidigare visat att förmågan att dra en korrekt slutsats i det polariserade problemet är kopplad till deltagarens politiska ideologi. När tabellen visar att fler muslimska bönerum minskar extremism anger deltagare med vänsterpolitisk orientering oftare rätt svar jämfört

med när tabellen visar att fler bönerum ger mer extremism, medan deltagare med högerpolitisk orientering oftare svarar rätt när tabellen visar att extremism ökar med fler bönerum. Studierna visar också att de som ger fel svar när sambandet går emot deras ideologi är mer säkra på sina svar än de som svarar rätt.

I vår studie gjorde deltagarna sina bedömningar en första gång med dessa rådata, alltså med enbart de frekvenser som beskrivits ovan. Efter några orelaterade uppgifter presenterades de en andra gång för samma tabell som tidigare. Den här gången hade vi dock gjort den första beräkningen åt deltagarna. Det som presenterades i tabellen kring bönerum och extremism var alltså hur många procent av städerna med generösa regler som hade mer stöd för extremism och hur många procent som hade mindre stöd, och motsvarande för städer med strikta regler för bönerum. Resultatet från den andra presentationen av tabellen visade att betydligt fler deltagare denna gång drog korrekta slutsatser om sambandet, både för det neutrala och för det polariserade problemet. Resultatet visade också att tendensen att tolka det polariserade problemet i linje med den egna politiska uppfattningen försvann helt och hållet.

Den tendens vi har att tolka information i enlighet med våra uppfattningar tycks alltså åtminstone delvis ha sina begränsningar. Att noggrant granska information kostar tid och ansträngning, och betydelsen av att korrekt förstå en given situation kan förväntas balanseras mot den ansträngning som krävs för att förstå.¹³ Om sådan motivation saknas framstår det inte som orimligt att utgå från sin allmänna förståelse av världen och, om informationen rör ett ämne man har en uppfattning om, att använda den erfarenheten som en genväg till förståelse. Om tolkningen av information däremot är mer uppenbar och inte kräver större ansträngning att förstå verkar det som att människor kan lägga sina förutfattade meningar åt sidan.

I ytterligare en studie, fortfarande opublicerad, ville vi undersöka hur ett symboliskt hot mot den egna gruppens värderingar påverkar tendensen till motiverat tänkande. Här lät vi deltagare som identifierade sig som

republikaner respektive demokrater läsa en text som beskrev nedsättande omdömen som gjorts av personer från det motsatta partiet om dem som tillhörde deltagarens eget parti (med autentiska data som hämtats från en undersökning gjord av Pew Research). I en kontrollgrupp läste deltagare en neutral text om hur båda partier ofta kan få genomslag för sina hjärtefrågor oavsett presidentens partitillhörighet, eftersom majoriteten i senaten ofta inte hör till samma parti som presidenten. Resultatet visade, som förväntat, starkt motiverade tolkningar av det numeriska problemet hos dem som fått ta del av de negativa omdömena om det egna partiet. Det visade sig också att deltagare i kontrollgruppen, som fått veta att båda partier har möjlighet att få genomslag för sina idéer oavsett president, inte hade någon som helst tendens till motiverade tolkningar, vilket stämmer till eftertanke.

De studier som jag har presenterat här är små västanfläktar av motstånd i en storm av attacker mot kunskap, och de kommer förstås inte att få folk att ändra sina uppfattningar och i ett slag bli mindre kunskapsresistenta. För min egen del kan jag dock känna att jag får ett visst hopp om att människor faktiskt fortfarande kan plocka av sig sina färgade glasögon och ta till sig faktauppgifter som de ser ut. Jag tror också att vägen framåt måste handla om att minska polariseringen och demoniseringen av dem som har andra uppfattningar än vi själva. Det går trots allt inte att med hat och förakt få andra att acceptera ens egen ståndpunkt, hur mycket man än anser att de andra är värda detta. Polarisering är vägs ände, den måste på ett eller annat sätt brytas om vi ska kunna lösa situationen vi befinner oss i. Hur det ska göras är en öppen fråga som jag gärna hör era åsikter om.

Föredrag vid Akademiens årshögtid den 20 mars 2025.

N O T E R

1. Leshner 2015.
2. Leviston *et al.* 2014; Leshner 2015; van der Linden 2015.
3. Larson *et al.* 2016.
4. Asser & Swan 1998; Grebe & Natrass 2012; Jolley & Douglas 2014.
5. T.ex. Bentham 1948; Fischbein & Ajzen 1975.
6. Wason 1960; Baron 2000.
7. Jones & Kohler 1958; Lord, Ross & Lepper 1979; Kahan, Jenkins-Smith & Braman 2010.
8. Festinger 1964; Croxton, Eddy & Morrow 1984; Svenson, Salo & Lindholm 2009.
9. Rabb *et al.* 2022.
10. Campbell & Kay 2014.
11. Guilbeault, Becker & Centola 2018.
12. Gustafsson *et al.* 2025.
13. T.ex. Kunda 1990.

R E F E R E N S E R

- ASSER, SETH M. & RITA SWAN 1998. "Child fatalities from religion-motivated medical neglect", *Pediatrics* 101, s. 625–629.
- BARON, JONATHAN 2000. *Thinking and deciding*, 3:e uppl., New York: Cambridge University Press.
- BENTHAM, JEREMY 1948 [1876]. *A fragment on government and an introduction to the principles of moral and legislation*, Oxford: Blackwell.
- CAMPBELL, TROY H. & AARON C. KAY 2014. "Solution aversion. On the relation between ideology and motivated disbelief", *Journal of Personality and Social Psychology* s. 107, 809–824, <https://doi.org/10.1037/a0037963>.
- CROXTON, JACK S., TIMOTHY EDDY & NANCY MORROW 1984. "Memory biases in the reconstruction of interpersonal encounters", *Journal of Social and Clinical Psychology* 2:4, s. 348–354, <https://doi.org/10.1521/JSCP.1984.2.4.348>.
- FESTINGER, LEON 1964. *Conflict, decision, and dissonance*, Stanford, California: Tavistock Publications.
- FISCHBEIN, MARTIN & ICEK AJZEN 1975. *Belief, attitude, intention and behavior. An introduction to theory and research*, Reading, MA: Addison-Wesley.
- GREBE, EDUARD & NICOLI NATRASS 2012. "AIDS conspiracy beliefs and unsafe sex in Cape Town", *AIDS and Behavior* 16, s. 761–773, [10.1007/s10461-011-9958-2](https://doi.org/10.1007/s10461-011-9958-2).

- GUILBEAULT, DOUGLAS, JOSHUA BECKER & DAMON CENTOLA 2018. "Social learning and partisan bias in the interpretation of climate trends", *PNAS Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 115, s. 9714–9719, 10.1073/pnas.1722664115.
- GUSTAFSSON, PHILIP U., TORUN LINDHOLM, FREJA ISOHANNI, SOPHIA APPELBOM & OLA SVENSON 2025. "Overcoming ideology-consistent biases. Does it help to make things easier?", *Judgment and Decision Making* 2025; 20:e14, 10.1017/jdm.2024.44.
- JOLLEY, DANIEL & KAREN M. DOUGLAS 2014. "The social consequences of conspiracism. Exposure to conspiracy theories decreases intentions to engage in politics and to reduce one's carbon footprint", *British Journal of Psychology* 105, s. 35–56, <https://doi.org/10.1111/bjop.12018>.
- JONES, EDWARD E. & RIKA KOHLER 1958. "The effects of plausibility on the learning of controversial statements", *Journal of Abnormal and Social Psychology* 57:3, s. 315–320.
- KAHAN, DAN M., HANK JENKINS-SMITH & DONALD BRAMAN 2010. "Cultural cognition of scientific consensus", *Journal of Risk Research* 14:2, s. 147–174, <https://doi.org/10.1080/13669877.2010.511246>.
- KAHAN, DAN M., HANK JENKINS-SMITH, TOR TARANTOLA, CAROL L. SILVA & DONALD BRAMAN 2015. "Geoengineering and climate change polarization. Testing a two-channel model of science communication", *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 658, s. 192–222, <https://doi.org/10.1177/0002716214559002>.
- KUNDA, ZIVA 1990. "The case for motivated reasoning", *Psychological Bulletin* 108, s. 480–498, <https://doi.org/10.1037/0033-2909.108.3.480>.
- KUNDA, ZIVA 1999. *Social cognition. Making sense of people*, Cambridge, MA: The MIT Press, <https://doi.org/10.7551/mitpress/6291.001.0001>.
- LARSON, HEIDI J., ALEXANDRE DE FIGUEIREDO, ZHAO XIAHONG, WILLIAM S. SCHULZ, PIERRE VERGER, IAIN G. JOHNSTON & NICK S. JONES 2016. "The state of vaccine confidence 2016. Global insights through a 67-Country Survey", *EBioMedicine* 12, s. 295–301.
- LESHNER, ALAN I. 2015. "Bridging the opinion gap", *Science* 347, s. 459.
- LEVISTON, ZOE, JENNIFER PRICE, SARAH MALKIN & ROD MCCREA 2014. "Fourth annual survey of Australian attitudes to climate change: interim report", <https://doi.org/10.4225/08/5850382668774>.
- LORD, CHARLES G., LEE ROSS & MARK R. LEPPER 1979. "Biased assimilation and attitude polarization. The effects of prior theories on subsequently considered evidence", *Journal of Personality and Social Psychology* 37:11, s. 2098–2109, <https://doi.org/10.1037/0022-3514.37.11.2098>.
- RABB, NATHANIEL, MEGAN SWINDAL, DAVID GLICK *et al.* 2022. "Evidence from a state-wide vaccination RCT shows the limits of nudges", *Nature* 604, E1–E7, <https://doi.org/10.1038/s41586-022-04526-2>.

- SVENSON, OLA, ILKKA SALO & TORUN LINDHOLM 2009. "Post-Decision Consolidation and Distortion of Facts", *Judgment and Decision Making* 4, s. 397-407.
- VAN DER LINDEN, SANDER 2015. "How come some people believe in the paranormal? Those who favor Bigfoot, UFOs and ghosts share a thinking style", *Scientific American*, September 1, <https://www.scientificamerican.com/article/how-come-some-people-believe-in-the-paranormal/>.
- VAN DER LINDEN, SANDER, ANTHONY LEISEROWITZ, SETH ROSENTHAL & EDWARD MAIBACH 2017. "Inoculating the public against misinformation about climate change", *Global Challenges* 1, <https://doi.org/10.1002/gch2.201600008>.
- WASON, PETER C. 1960. "On the failure to eliminate hypotheses in a conceptual task", *Quarterly Journal of Experimental Psychology* 12, s. 129-140, <https://doi.org/10.1080/17470216008416>.